

Za zabavo.

Spisal Laščan.

Ob robu gozda je plela Molčinova dekla Rezika proso. Vroče junijsko solnce ji je žgalo obraz in čez kolec gole, zalito-okrogle roke. Marljivo je drezala z ostro pralico v korenine osata, regrata in drugih nepotrebnih rastlin in jih rvala iz zemlje ter jih metala na kup, kjer je takoj vse uvenilo, zažgano od pekočih solnčnih žarkov. Včasih je tudi s prsteno delavno ročico potegnila po lepem, povsem pravilnem, le nekoliko zagorelem obrazku, kakor bi si hotela obrisati pot, kar pa ni doseglo zaželjenega namena; saj je bila roka takisto potna, kakor obraz. Sčasoma se je privadila tudi ščegetanju, katero so ji provzročali curki potu, ki so se ji polagoma, v malih presledkih spuščali raz čelo doli po polnih, rdečih licih, preko male, polne bradice v bujno, vroče nedrije. Nič več se ni brisala. Podvojila je le svojo pridnost, da bi pletev še danes dokončala.

Majhna, zasušena, prstena kepica je padla v tistem hipu pedenj daleč prednjo.

Dvignila je glavo in se ozrla, toda uzreti ni mogla ničesar; na polju blizu okrog ni bilo videti nobenega človeka, v gosto leskovo grmovje pa, katero se je razraščalo komaj deset korakov nad njivo, ni mogla natančno pogledati. Naposled ji je prišlo na misel, da je bilo vse morda le navaden dozdevek, in je plela dalje.

Toda že zopet!

Ozrla se je drugič v leskovo grmovje in prav napela je velike rjave oči, da bi zapazila nagajivca, ki jo draži.

Toda široko leskovo perje se ni dalo prodreti z očmi, čeprav so bile Rezikine oči tako lepe, da so celo moško srce lahko prodrle.

Napela je pozorneje ušesa, da bi ji morda kak šum razložil, odkod pada prst in drobni kamenčki.

Pa ni duha, ni sluha!

Parkrat jo je že priganjala radovednost, da bi bila stopila v tisto gosto grmičevje, poiskala hudobneža in ozmerjala lenuha in postopača, ki nima o tako lepem vremenu drugega posla, nego da nagaja mirnim, delavnim ljudem. Toda s to prvo mislijo ji je šinila po drobni, čedni glavici hkratu tudi druga: kaj pa, če bi bila to kaka nastavljena past, morda bi jo kdo rad zvabil v ono grmovje?

In zopet se je premislila in je plela dalje.

Zdajci pa ji je priletel v bok precej debel kamenček s tako močjo, da je skoro zakričala. To jo je ujezilo. Postavila se je na noge, otresla s krila prst in prah, stisnila v desnico pralico, levico pa položila na čelo, da se ji ni tako bleščalo; tako je nekaj časa molče zrla v grmovje. Črez nekaj časa pa se je spustila proti leščevju; toda kake štiri korake pred goščavo je hipoma obstala, kakor bi se bala dalje.

»Kdo pa si, da nimaš drugega dela, kakor postaviti in ljudem nagajati — kaj?«

Odgovora ni dobila. Čula je samo malo šumenje, kakor bi kdo odmaknil vejo.

»Sram te bodi, sram, da veš!« je kliknila Rezika razjarjena; baš tedaj pa, ko se je hotela nazaj obrniti, se je razgrnilo pri tleh vejevje, in skozi napravljeno luknjo se je pojavila smehljajoča glava, zatem pa še dvoje slokih, ozkih ramen, oblečenih na pol gosposko.

»O, saj sem vedela, da ni nihče drugi; kdo drugi pa ima sedaj čas postopati in se potikati po gozdu, ko je toliko dela in tako vreme!«

Malomarno se je obrnila nazaj na ono mesto, kjer je bila pre-stala pleti.

»Čakaj no, Rezika, malce postoj, samo malo — nekaj ti imam povedati . . .!«

Smehljajoči obraz mladeničev je postajal pri vsaki besedi otožnejši, bolj ko se je dekle oddaljevalo od njega.

»Slišiš, Rezika, pojdi no sem, tako rad bi ti nekaj povedal!« je poskušal oni drugič, ležeč na trebuhu, pol pod grmom, pol na planem.

»Meni nimaš ti čisto nič povedati, kar s poti se mi poberi — ti nemarnež grdi, neusmiljeni! Zakaj si s tako močjo vrgel kamen?«

Počeniła je zopet v proso in se jezno obrnila nalašč v nasprotno stran.

»Ali si huda, Reziika?«

Pričakoval je zaman odgovora.

»Moj Bog, jaz te nisem mislil zadeti, ponesrečilo se mi je . . . ali slišiš, Reziika!«

Glas mu je postajal mil, proseč, vendar se ni dekile čisto nič zmenilo zanj.

Ko mu dolgo ni hotela nič odgovoriti, je tudi on obmolnil, oddaliti se pa vendar ni mogel; čutil se je že zadovoljnega, da je mogel saj iz tolike daljine opazovati bujno, krasno rast in mehki, polni obrazek Molčinove Reziike, ki je bila sicer navadna, ubožna dekla, a poleg tega vendar najgorše dekile v vasi.

To je pa nji presedalo, da se oni noče pobrati iz grmovja, dasi bi bil lahko opazil, kako ji je zoprn in nadležen. Šinilo ji je tudi v glavo, kaj bi se lahko izcimilo iz tega, če bi kdo opazil onega v njeni bližini; to bi se lahko na nos nanese njenemu Andrejcu, in Bog ve, kaj bi bilo potem . . . Radi take gosposke jetike, ki utegne vsaki hip izkašljati svojo mlado, grešno dušo, se pa vendar noče zameriti svojemu Andrejcu, ki je tako čvrst, vrl in pošten fant, in katerega ima tako rada. Premišljevala je, kako bi onega v grmovju za vselej odpravila od sebe; saj ji že celih štirinajst dni ne da miru — kar se spet oni oglasi prav mило in mirno:

»Jej, kako si lepo rdeča v lica — kakor jagoda taka si, Reziika!«

To je bilo zanjo kakor nalašč. Ploha psovk se je usula iz ust:

»Ti gotovo nisi tak in nikdar ne boš — postavač nemarni! Radi tega si bolan, ker nič ne delaš in pohajkuješ po gozdu, pa poštene ljudi nadleguješ; sram te bodi! Škoda časa, ki si ga porabil po šolah, pa se nisi toliko priučil, da bi vedel, kaj je lepo, in kaj ni, kaj prav, kaj ne . . .«

To pa je bilo za mladeniča preveč. V blede, bolehná lica mu je šinila sruga krvi, v motno oko mu je pljusknila solza, katero pa je naglo z robcem obrisal. Zlezal je nazaj v grmovje, v srce pa mu je sedla globoka žalost. Počel je razmišljati svoj položaj.

On, edinec bogatega trgovca, posestnika, gostilničarja in c. kr. poštarja, sam izučen, vreden vsega spoštovanja, povsod ugleden — le ona sama, navadna, zamazana dekla ga zaničuje, zmerja, peha od sebe — ona, ista, katero samo on ljubi. Koliko sto in sto drugih deklet bi se čutilo srečnih, ako bi katero vprašal za roko; ta pa, katero ljubi resnično, globoko, ta ga zaničuje, prezira! O, usoda!

In ni-li tudi nje škoda, da se vdaja umazanemu, po konjih smrdečemu hlapcu, kateri je vrhu tega še prav nič rad nima, ampak jo bode danes ali jutri poskušal zapeljati in jo bode na cedilu pustil; in vdaja se mu baš radi tega, ker je Andrejec slučajno zdrav, krepak, rdeč fant, ker mu krivec najlepše pristojja, in ker zna najglasnejše zavriskati . . . Prokleta! Zakaj ni on tak? Ali more kaj za to? Prokleta! — prokleta!

Temnozeleno, široko leskovo perje je trgal z obema rokama in ga mečkal v belih nedelavnih rokah, da se mu je cedil zeleni sok med prsti.

Prokleta!

* * *

V soboto zvečer pa, ko je vasoval Andrejec pri nji, mu je povedala vse . . . vse! Kako lazi za njo poštarjev Nande, da ji ne da nikjer miru, in naposled še, kako ga je ozmerjala in izpovedala zadnjič tamkaj gori pri gozdu.

»Še enkrat naj se drzne . . . jaz mu že uro navijem . . . kosti mu polomim . . . Ti naduha ti gosposka« . . . se je hudoval in pridušal Andrejec.

Še dolgo se je jezil, kaj bode vse napravil s poštarjevim Nandetom, ako se še kdaj drzne približati njegovi Reziki. Prvo pa, kar je uresničil, je bilo to, da je staremu natvezel, kako Nande lazi za Molčinovo Reziko. In še tisti dan je ostro, trdo prijel stari svojega sina.

Sama sta bila na pošti; Nande je nekaj pisal, stari pa je hodil s samozavestnimi, mogočnimi koraki gori in doli.

»Tako ne bo nič, kakor sedaj počenjaš; lotiti se ti bo česa poštenega. Vaditi bi se moral v vsem gospodarstvu, pa le na pošti presedevaš; za vse drugo si bolan . . . To ni nič! Učiti se moraš pred vsem trgovine, to nese . . . drugače mi lahko zapraviš vse . . . vse! Tega pa ne pripustim; jaz sem se moral mučiti celo življenje . . . hraniti, varčevati — trudil sem se vedno . . .«

Poлагoma je pričel stari iztresavati nauke. Spočetka je govoril mirno, in sin je čutil že neko zadovoljnost, češ, saj ne bo nič hudega; kar je v hipu stari prešel na drugo stvar:

»Praviš, da si bolan? Tako, hm! Pa slišim o tebi častne novice . . . častne, hm, da — da vse noči okrog laziš, da —«

»To ni res, oče!« je viknil Nande jezno in vstal s stola. Bleda lica so mu malce pordela: »Sicer pa, da je tudi res, vprašal ne bi nikogar — star sem dovolj!«

Poštár je nekaj časa kar strmél ter molčál. Navajen je bil pokorščine od vseh, soseбно pa od sina; da se mu je pa danes Nande toli ponosno po robu 'postavil, to ga je spravilo v zadrego. Razburjen je prehodil parkrat molče sobo, naposled pa se je ustavil pri oknu.

»Tudi govore o tebi, da se pehaš za babami — posebno za neko umazano, malopridno dekle —«

Stari se je ozrl od okna v sina s polnim pogledom, le-ta pa je bil prvi hip v zadregi in je obmolčal.

»No — kaj praviš pa na to, ti vrli, pridni, pokorni sin? Kaj?«

Očetov glas je postajal zopet močan spričo naraščajoče razjarjenosti in navidezne zadrege sinove.

Nande pa se je boril s premišljevanjem, kaj bi bilo najumestneje odgovoriti. Razburila ga je bila psovka »malopridna dekla«, toda izdati se ni hotel, vedoč, da bi se bilo zaman prepirati z očetom, ki je bil grozen v svoji togoti. Izprevidel je, da bi se še najbolje izhajalo z zvijačo. Posilil se je v smeh.

»Ha, ha — celo to so vam že nanesli na nos, ha, ha! Ljudje so pa res dobri, prav dobri; celo to . . . Nekoč sem se pošalil . . . tako seveda, za kratek čas . . . za zabavo . . . ha, ha!«

To je vrlo vplivalo na starega.

»Za zabavo . . . za zabavo . . . za kratek čas . . . tako, tako?! . . . No, tudi za zabavo mi nimaš takih reči počenjati! Razumel? . . .«

Toda šinila mu je v glavo zopet misel na trgovino, in odšel je s pošte. —

Nande je bil bled od jeze.

»Prokleta, da bi le vedel, kdo mi je to napravil — ustrelim ga, prav gotovo ga . . .«

Proklinjal je vse . . .

Od onega časa pa ni stari nikdar ničesar očital Nandetu; še poučeval ga ni nič več, kakor ga je sicer. —

Nande ni več lazil za Reziko, dasi je ni mogel pozabiti. Premagoval se je na vse možne načine, dasi mu je bilo to silno hudo. Mudil se je večinoma na pošti, drugače je pa lazil po gozdu, zlasti po jelovem, da bi si v svežem zraku okrepil prsi, kakor mu je svetoval zdravnik . . . Vendar pa se mu ni hotelo zdravje prav nič obrniti na bolje, še hujšalo se mu je od dne do dne; pokašljeval je vedno, lica so mu bledela in se sušila, oči se udirale . . .

* * *

V enem mesecu se je bila Rezika docela izpremenila; rdeča, polna lica so ji bila splahnila in dobila nedoločno barvo, preje napete, rdeče ustnice so se bile zategnile, posinjele, okrog njih pa se zarisale ostre, ravne črte . . .

Iz vesele, smehljajoče, živahne dekle je bila hkratu postala postarna ženska z vedno ozbiljnim obrazom.

Po zgoraj omenjenem dogodku je bilo postalo njeno znanje in občevanje z lepim Andrejcem bolj in bolj intimno, in jezikave babice po vasi so si vsakovrstne reči sikale in šepetale. Poslednji čas pa jo je jel hipoma zanemarjati in se ji izmikati; naposled pa se je umaknil popolnoma ter šel v službo v oddaljeno vas, kakor da bi bil slutil, da mu ima Rezika nekaj neprijetnega povedati. Vse to je preje živahno dekle spravilo skoro do obupa.

V ti stiski se je obrnila do neke starejše izkušene tovarišice za svet. Povedala ji je vse o razmerju do Andrejca, ki jo je sedaj na cedilu pustil, mimogrede se pa dotaknila onega dogodka s poštarjevim Nandetom.

Potem pa sta pretresavali, kako bi se dalo najbolje ukreniti.

»Najbolje bo,« ji je pravila ona, ki je bila za tak nasvet dovoljno izkušena in pokvarjena, »da se lotiš Nandeta . . . Z Andrejcem ni nič; prvič: te ne mara, drugič: denarja nič . . . A Nande — ta te ima rad, vrhu tega ima premoženje — če sedaj še ne, čez nekaj časa ga bo gotovo imel . . . skratka: njega se držil!«

Spočetka se je Rezikina preproščina protivila takemu nepoštenemu početju — saj je bila le zapeljana, a ne toliko pokvarjena; toda zgovornemu prepričevanju in dokazovanju propadle tovarišice se je naposled vdala ter sklenila slušati njene nasvete.

Čas pa je priganjal. —

Nekaj dni potem sta se srečala Reza in Nande v mraku na samem za vasjo. Nande je bil sklenil, da je ne ogovori; toda ko se ji je približal na tri korake, ko je videl nje smejoči se obraz, zazrl nje še vedno lepe oči, ki so bile odkrito, drzno uprte vanj — tedaj je bil pozabljen prejšnji sklep.

Ko mu je pa ona sedaj celo prijazno, ljubeznivo odgovarjala, je bil Nande nebeško srečen. Saj ni vedel, kaj se je bilo poslednji čas pripetilo z njo; seveda je mislil, da je še vedno tisto nepokvarjeno, pošteno, ponosno dekle — ta Rezika.

Dolgo časa se nista mogla razgovarjati, kajti po poti z njive se je bližal voz; obema pa je bilo ljubše, da ju nihče ne zapazi.

Prosil jo je v hipu, če sme zvečer priti še kaj malega povedat, in nato je ona tako na pol prikimala.

Takoj potem pa* je čutil Nande, ko se je vračal domov, da ga nič več prsi ne bole, da laže diha, in tudi kašljati ni hotel več; pri večerji pa je bil zgovoren, celo preklepetav. Potem pa je nekam izginil.

Ko pa je bilo vse po vasi potihnilo, se je boječe, oprezno priplazil tja pod okno Molčinove hiše. Pa le ta kašelj, kako mu je nagajal. Tako ga je ščegetalo po prsih, a zakašljati ni hotel nikakor.

Pristavil si je meter visok količ in se previdno povzpел do okna, oprijemši se za oknjak. Rezika ni spala, takoj je bila pri oknu.

Svojega pripovedovanja pa ni mogel nikdar zvršiti Nande tisti večer; dasi je revež stal samo na eni nogi in še na ti le tako za silo, da mu je popolnoma otrpnila, se mu je vendar zdelo nebeško prijetno.

Ura za uro je potekala . . .

Lahna, poletna sapa je včasih po malem zašustela po vejah bližnjega oreha, in vsakokrat je tedaj tudi zalajal kak vzdramljen pes na vasi — drugače pa je bilo vse tiho . . .

Na gorenjem koncu vasi se je začulo fantovsko petje.

Nande je napel ušesa.

Petje se je vedno bolj bližalo, razločiti je bilo že vse podrobneje.

Nandetu ni bilo nič kaj ugodno okoli srca. Od Rezike se ločiti zdajle, ko ni še prav nič zaspan, in je baš najprijetneje — tega nikakor ne mara. Toda ko bi prišel v fantovske pesti! . . . Umolknil je za hip in premišljal.

Petje je prihajalo bližje in bližje . . .

Razločili so se že posamezni glasovi. Nande in Rezika sta oba hkratu spoznala Andrejčev glas, ki je »naprej« pel:

»Je pa davi slan'ca padla« . . .

Vsakega izmed njiju so obšli različni občutki, toda za dolgo premišljevanje ni bilo časa; nekaj je bilo treba hitro ukreniti.

»Skrij se!« je v strahu pošepnila na oknu sloneča Rezika.

»Kam?« je zmeden povpraševal Nande, in kolena so se mu pričele šibiti.

». . . Je vse rož'ce pomorila

In vse žlahtne travice . . .«

Tako je odmevalo že prav izza bližnjega ogla.

Sedaj se je bilo treba odločiti.

»Oh, naj no grem v sobo, Rezika!« je hitel in silil Nande v srčnih stiskah.

Obenem pa se je bil že vzel na zeleno pobarvani oknjak, podrl z noge prislonjeni količ, ki ga bi bil lahko izdal kakemu bistrovidnemu fantu, ter je smuknil v sobo.

Sedel je na posteljo ter privil Reziko k sebi.

Fantje pa so peli pod oknom gredoč in dalje po vasi in še daleč tam izven vasi.

Četrť ure pozneje pa zopet ni bilo čuti nič drugega, nego samo šumenje sape po listju in tu pa tam kako hripavo lajanje koleričnih ščenet.

Nandetu pa tisti večer le ni prišlo več na misel, da bi šel zopet stat na količ pod okno. Čemu tudi, ko je bilo takole pri postelji poleg Rezike sedeti prijetneje in vsekakor varneje, nego viseti ob zelenem oknjaku.

Šele, ko se je prikazala zora na vzhodu in je že tu pa tam zavriskal kak kosec, se je poslovil Nande, da drevi zopet pride . . .

* * *

Tri mesece pozneje pa so Molčinovi odpovedali Reziki službo. Jej, to je bilo govoričenje po vasi.

Postarne, hinavsko-pobožne device pa so imele sedaj na perilih obilo snovi za svoj ljudomili posel.

»Oh, oh, kaj se vse dandanes zgodi na svetu! . . . Tale poštarjev Nande je pa le revež, čeprav ima vsega obilo; bolan je ubožec — živel tako ne bo dolgo — sedaj ga gre pa še ta razuzdanka zapeljat — oh, oh, križani Bog!«

Farizejsko sočutje so izražale vaške klepetulje druga drugi s kolikor možno živimi in drastičnimi vzkliki.

In potem so vse glasno in goreče milovale jetičnega Nandeta, natihoma pa le prav iz srca privoščile oholemu poštarju grozno sramoto.

Andrejec pa je med svojimi tovariši zbijal mrzke dovtipe in tudi širšemu občinstvu je rad pravil, naj Rezika otroka le zanese k poštarjevim, da bi bilo pa vendarle prav, če bi ga krstili za Andrejca . . .

Vse te govorice so naposled prišle na uho tudi Nandetu; ko se je prepričal o njih istinitosti, je naglo propadal. Vidno je ginil od dne do dne; celo stari je s strahom opazil, da bo njegov edinec pač le še malo časa tlačil travo.

To je bilo baš pred pustom. Zdravnik je Nandetu nujno svetoval, da bi bila zanj najboljša Opatija, kjer si morda vendarle utegne ukrepiti porušeno zdravje.

Oče je hitro privolil. Vso skopost in trdosrčnost so vendar premagali očetovski občutki; kajti sina je trdi mož vendar iskreno ljubil, dasi tega ni kazal, in sedaj, ko je videl, da sinu v istini preti nevarnost, se mu nobena gmotna žrtev ni zdela prevelika. — O razmerju sinovem do Rezike po vsi sreči še ničesar ni vedel.

Dober mesec pozneje — meseca sušca — je sedel stari poštar na klopi pred hišo na malo gorkem solncu, ko se je prijavil sodni sluga iz trga, daleko znan in daleko viden po svojem rdečem nosu in zamazani, mastni in prašni uniformi.

»To-le, gospod poštar, radi vknjižbe . . . to-le radi one dražbe v rovtah . . . to-le v zadevi proti Repiču . . . to-le . . .«

Z jako važnimi opazkami je vročal sodni sluga poštarju celo kopo pisem in listov; le-ta se ni najmanj čudil množini vročil, ko je bil vedno zapleten v različne pravde in sodbe in dražbe . . .

»To-le . . . to-le . . .«, je stokal birič dalje z varčnim kancelejskim obrazom, »to-le je pa za vašega sina za — gospoda Ferdinanda!«

Poštarju se je spričo zanimanja in silne radovednosti zgubančilo čelo; segnil je hlastno po podanem papirju in pričel natikati naočnike.

Birič je menda slutil, da se bliža nevihta, in se naglo poslovil.

Poštar mu ni utegnil niti odzdraviti, tako se mu je mudilo s čitanjem vabila k sodišču za njegovega sina Nandeta. Spočetka je menil, da je pozvan le za pričo, a kmalu se je uveril, da je nekaj drugega — »v zadevi Rezike B-ove, bivše dekle pri Molčinu, radi priznanja očetovstva . . .«

Grozovito je ta nenadna novica zašumela starcu po glavi; njegova nada, njegov edinec . . . za katerega se je mučil vse življenje . . . pa se mu je tako izpridil!

Poštar je kar podivjal ter besno proklinjal.

Sam ni vedel, nad kom bi se dovolj znesel.

Tekel je v hlev nad hlapce, potem v kuhinjo, nato nad natakario, nazadnje na pošto in zmerjal in psoval je povesod in vsakega, pa proklinjal . . .

Ko pa se je zavedel, je oddal telegram v Opatijo . . .

Potem pa se je pričel domišljati vsega . . . Kako je Nandeta nekoč učil, ga svaril in navajal na pravo pot; domislil se je pa tudi,

kaj mu je bil tedaj rekel sin, ko ga je prijel radi Rezike, s čim se je bil izgovoril.

»Za zabavo . . . za zabavo! Prokleta!«

Pričel je sam s seboj govoriti, ko se je domislil onega Nandetovega vzklika, in se je znova razburil do viška . . .

* * *

Toda poštarjevih nezgod še ni bilo koncc; najhujše ga je še čakalo. Na oni telegram ni dobil od sina nič odgovora, čez nekoliko dni pa je dobil od hotelierja v Opatiji, pri katerem je bival Nandetov najni telegram, naj se požuri, ako hoče še videti sina živega . . .

Kmečka balada.

Ej, jaz pa pojdem na semenj,
Jaz fantič mlad,
Da kupim svoji ljubici
Tam prstan zlat;

Da kupim svoji ljubici
Srce sladko —
Morda potem me rajše kaj
Imela bo . . .

»Ej fantič, le ne hodi na
Semenj nikar!
Poslušaj starca, kaj ti dem:
Zapij denar!

In kadar proti mraku že
Boš ves pijan,
Gorjačo stisni grčavo
V krepko si dlan;

Potem po stezi k viru — veš —
Napoti se,
In kdor jo spremljal bo, njega
Poloti se!

Oj župnik, župnik, trdi mož!
Zvonovi ne pojo . . .
Pogrebcev par . . . in tiho ga
Tja v kot neso . . .

Aleksij Nikolajev.

Narodna pesem.

Ne maraš šopka, ljubica,
Iz vrtnih rož spletenega
In zate narejenega,
In zate narejenega?

Ne maraš šopka lepega,
Da deneš si ga na srce,
Ker meni roke krvave,
Ker meni roke krvave?

Oj ljubica, oj deklica,
Ne veš, da teče meni kri,
Ker trni vrtnic so ostri,
Ker trni vrtnic so ostri?

A če to veš, a če to znaš,
Čemu pa šopka braniš se,
In bolj hudo ti raniš me,
In bolj hudo ti raniš me?

Aleksandrov.

